

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **X.**

V saboto 11. septembra (ranojesna) 1852.

List **73.**

Devetnajste bukve Homerove Iliade.

(Dalje.)

441 Tako junak, — in razpusti vse vodnike druge,
Atrida le ostaneta tam in rajski Odisej,
Nestor, Idomenej, ter Feniks, jezdnik izurjen.
Ti ga tolažijo zdaj; ne dá utolažiti on se,
Dokler duše dovolj ne nasíti krovaviga boja.

Vednoma na-nj spominja se tak, in britko zdihuje:

»Ah, ti meni nekad, nesrečni, dragi prijatelj,
V šotoru sam z dišečimi rad kosili si stregel
Skerbno, in urnih rok, Ahajci ko vreli na plan so,
Grozo pogina sejoč med konje jahavnimi Trojci.
Zdaj pa ležiš usmertjen i tog! Ah, mojiga serca
Vino ne gane ne jed obilne zaloge po ladjah,
Ker te ni več! Kaj hujšiga kar me zadeti ne more;

Ne če bi prišla celó mi novica očetove smerti,
Ki neskončno sedaj po takimu sinu preлива
Solze domá, o temu ko jaz na polju sovražnim
Se za Heleno borím, za babo nagudno, s Trojanci;
Ne če umerje mi sin premili, ki v Skiru mi raste,
Ako še živ je Neoptolem nebeške podobe.

Upanje bilo poprej je v persih mojimu sercu,
Sam da poginul bom od konje redivne Ahaje
Daleko proč pred Ilio tu, ti v Ftio se vernul,
Ino prepeljal tje iz Skira na hitrimu brodu
Sina mi boš, ter moje mu tam razkazal imetje,
Blago, hlapce, posest, visociga slemena hišo.
Kajti zdi se mi vse, da v grobu počiva že Pelej,
Ali da malo le živ, polomljen teže starosti,
Plašno ozira se, kdaj poslanca bo tuge zagledal,
Ki mu prinese na dom novico môga pogina.

Tako nehá plakaje. Okrog zdihujejo knezi,
Vsak spomnivši se kaj da je v lastnimu domu zapustil.
Tužne zagleda Kroníd, britkosti usmili se take,
Ganjen Atinji rekoč besede te krilate pravi:

»Mila mi hčer, tak čisto v nemar si viteza djala!
Alj se ne spomni ti več Ahileja verliga serce?
Glej ga sedé pred ladjami tam visokonosatim,
Kako se joka topí po dragimu svomu tovaršu!
Drugi so kosit šli, le on ne dotakne se hrane.
Pojd' ino vli mu nektara ter ambrozie sladke
Rahloma v persi, da glad ob moč ga v bitvi ne dene.«

Tak spodbode Kroníd Atinjo že samo želečo. —

Kakor orel kričeč perut razširjenih urno
Splava ona iz viš obnebja zrake delivši
Tje kjer Ahajci se v boj napravljajo; slavnim Ahilu
Nektara vlije i slad ambrozie rahloma v njedro,
Da bi mu sklepi kolen ne pešali lakote sitne;
Sama po tem se v krasni dom očetovi verne.

Uni na breg iz naglih bark začnejo se gnjesti.
Kakor studno iz viš privihrajo goste snežinke,
Kadar burje napad ledeno brije po zraku,
Tako sedaj nebrojno čelad, veselo blišečih,
Pride iz ladij na vid, in skitov gerbovih ojstro,
Sulic jasenovih ter oklepov krepko kovanih;
Kviško dviga se blesk, svitlobe zemlja se smeje,
Silno v okrogu doní koračenja možev idočih.

(Konec sledí.)

Zakaj toliko vsajenih sadnih drevés vsahne.

Čas se bliža, da se bojo jeme pripravljati, v ktere se bo prihodnjo spomlad sadno drevje sadilo. Ker pa se večkrat tožbe slišijo, da tu in tam ni svet in kraj za sadje, moramo te pritožbe pretresti, da zvémo koliko je resničniga na tem.

Kako ravna marsikter gospodar, kadar sadno drevje vsaja? Takole: lopato zastavi nekterokrat v zemljo in skoplje jamo, ki je komaj 2 do 3 čevlje široka in k večimu poldrugi čevelj globoka; v jamo postavi drevesce, verže zemljo na korenine, jo potepá z nogama, vtakne zraven drevesca kol, ter ga priveže na-nj, — in tako prepusti drevce, naj rase kakor hoče.

Pri takim ravnanji — ali je čuda, da toliko drevja hira in celó vsahne! in da potem takim ljudje tožijo: „pri nas ni svet za sadno drevje“, čeravno je le malo malo tacih krajev, kateri res niso za sadje pripravni.

Pri sadjoreji je nar več ležeče na kraji, kjer se drevje sadi, na lastnosti zemlje, v ktero se sadi, in na ravnanji, kako se vsaja.

Kar lego kraja vtiče, mora sadno drevje biti v zavetji, da je obvarovano ojstrijh vetrov; scer bo jalovo raslo in sadja ne donášalo. Kdor posebno hrušk in jabelk ne more v zavetji imeti, stori prav, ako jih ne sadi.

Kar zemljo vtiče, hoče sadno drevje imeti suho, gorko, globoko zemljo; na mokrih, kislih in sosebno na močirnih zemljiših se ne sponaša nobeno sadno drevó dobro.

Je svet suh in gorák, dobra zemlja pa plitva in spodno zemljiše ni rahlo, je treba, da se znar veči skerbjó jame delajo, kamor se drevje vsaja.

To se pa tako zgodí, da se za drevje, ki visoko rase, nar manj 6 do 8 čevljev široke in 2 do 3 čevlje globoke jame napravijo in dno jame okoplje in zrahljá. Je pa dobra perst bolj plitva, spodej zemlja terda ali kamnje debelo, se morajo jame še širji in globokeji napraviti.

Za visoko hruševó drevje naj bo jama vselej saj 3 čevlje globoka in dno jame za 1 čevelj globoko zrahljano.

Jame naj se koplejo v jeseni; dobra perst naj se na stran spravi in loči od peska, ilovce ali kamnja, — čez zimo naj ostanejo jame odperte.

495 Debelo kamnje ni nikdar dobro, da bi se spet v jamo nazaj verglo, ampak dobre persti je treba. Scer je treba tudi vsakimu drevesu 1, 2 ali 3 truge dobro podelaniga gnoja ali mešanice (komposta) pridjati.

Če človek pomisli, da ima vsajeno drevó 30 do 100 let na enim mestu stati in da iz nič ne more sadú roditi, ker ono ravno tako živeža potrebuje, kakor potrebuje živina piče za meso, mleko in loj, bo lahko spoznal, da se morajo jame z rahlo in rodovitno perstjó napolniti, po kateri korenine živež dobivajo.

Ako gospodar tako umno ravná, bo veselje vžival nad lepim drevjem, obloženim z obilnim sadjem!

Franc Trumer, višji vertnar.

(Iz tednika Štaj. km. dr.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od kaznovanja hudodelstev sploh.

§. 12. določi kazen hudodelstev, ki je ali smert hudodelnika, ali pa ječa.

K smerti obsojeni se ima na vislice obesti (§. 13.), — kazen ječe je pa po razločku ostrości v dvé stopnji razdeljena. Perva (nižji) stopnja se zaznamva z besedo „ječa“ brez pristavka, druga (višji) stopnja pa z besedo „teška ječa“ (§. 14.)

Pri kazni ječe nižji stopnje je scer hudodelnik v tesnim zapretji, pa brez železja; — k kazni ječe višji stopnje se obsojeni vklepa v železje na nogah. Jetniku nižji verste ni dopušeno, se z nikomur shajati, če ni ječarja v pričo, in ne pogovarjati se v jeziku, kterega ječar ne razume. Jetniku višji stopnje pa se pogovor z ljudmi le v celo posebnih in važnih primerlejih dopusti. (§. 15. in 16.)

V ječo se obsojuje hudodelnik ali za vse žive dni, ali za kak odločen čas, ki je nar krajši 6 mescov, nar dalji 20 let — po različnosti in velikosti hudodelstva (§. 17.)

Vsak hudodelnik v ječi mora delati; lastnost dela se ravná po stopnji ječne kazni, po opravi, s čemur se je hudodelnik doslej pečal, in po stopnji omike. Kazen se zamore poojstriti s postenjem, s terdim ležišem, s samotnim zapretjem, s samotnim zaklenjenjem v temnici, s tepenjem s palico ali šibo, z izgnanjem iz dežele po prestani kazni (§. 18, 19).

Z vsako obsodbo zavolj kakega hudodelstva pa so (§. 26.) po postavi še združeni sledeči nasledki:

1. obsojencu se odvzamejo vsi redi domači in zunajnih držav, vse civilne in vojaške častne znamenja;
2. on zgubi vse javne naslove, akademijske stopnje in dostojnosti, ter pride ob pravico, takošne brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;
3. obsojeni ne smé prevzeti odgovornega vredništva nobenega časopisa;
4. taisti zgubi vsakteri javni ured ali službo, tudi učiteljski ured, in jih ne more, brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;
5. duhovni se odstavijo od duhovnije (prebende) in postanejo nezmožni, brez izrečnega cesarjevega dovoljenja takošne kdaj zopet doseči;
6. obsojenec zgubi prikladnost za ured sodnika, advokaturu in notarstvo, javne agencije, in vsaktero namestovanje pred javnimi oblastnijami;
7. obsojencu se odvzamejo vse na penzijske predpise operte penzie, provizije, prineski za izrejo, ali kakí drugi prejemki, kakor tudi vse milošnje.

Razun teh so pa (§. 27.) sosebno s kazenskimi sodbami, po kterih se hudodelnik obsodi k smerti ali v teško ječo, po postavi še sledeči nasledki združeni:

1. Ako je hudodelnik žlahnega (plemenitega) rodú, se mora kazenski sodbi pristaviti, da žlahnost (plemenstvo) zgubi. Toda zguba ta samo njega zadene, torej ne njegove zakonske žene, ne pred kazensko sodbo zarojenih otrok;
2. hudodelnik ne more, dokler njegova kazen terpi, ne med živimi skleniti opravi, ki bi njega vezalo, ne poslednje volje napraviti. Njegove poprejšne djanja ali naredbe pa ne zgubé zavoljo kazni svoje veljavnosti.

Zguba obertnije (§. 30.) ni že po postavi s hudodelstvom sklenjen nasledek, se tedaj ne more s kazensko sodbo izreči. Vendar pa mora kazenska sodnija, kadar ima zavoljo hudodelstva obsojeni kako obertnijo (rokodelstvo), po razglašeni sodbi spise tisti oblastni poslati, ktera pravico takošne obertnije podeljuje. Kadar bi se tej oblastni zdelo nevarno, hudodelniku po prestani kazni dopustiti, da bi svojo obertnijo opravljal, naj mu, ravnaje po veljavnih predpisih, obertnijo vzame.

§. 34. velí: Ako je hudodelnik storil več hudodelstev, ki so predmet ene preiskave in obsodbe, naj se po tistem kaznuje, za katero je ostrejša kazen postavljena, vendar gledé na ostale hudodelstva.

(Dalje sledí.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

19. pismo.

Dragi prijatelj!

Is okotice Rimske.

Drugikrat sim šel po Flaminjevi cesti, po kateri sim bil v Rim prišel, nazaj do Tibere most ogledat, ki mu zdaj „Ponte molle“ pravijo. To je tisti „Pons Milvius“ — ali marveč „Pons Emilius“, ki ga je M. Emili Skaur v letu 645 rimskiga mesta sozidal, pri kterim je Maksenci v Tiberi poginil, ko je pred Konstantinam bežal, ki ga je bil tu blizo pri rudečim kamnji (ad saxa rubra) otepel in premagal.

Med tem ko sim Rim ogledoval, sim šel dvakrat tudi dalje iz mesta. Nedeljo, 27. dan rožnika, sim jo zgodaj po Tiburski cesti v Tivol, nekdanji Tibur, potegnili. Četert ure od mestnih vrat, ki jim „Porta San Lorenzo“ pravijo, in ki so bile nekdanj „Porta Tiburtina“, je silno stara cerkev sv. Lorenca, ki me pa ni mudila, ker sim jo bil — kakor tudi v mestu konec Eskvilinskiga griča proti Flavjevím amfiteatru žalostne razvaline Titovih, in med Celjskim in Aventinskim gričem razvaline Karakalovih toplíc — že prej dobro ogledal.

Od cerkve naprej se pride po prijazni ravnini čez majhen potok „Aquæ albulæ“, ki zlo po žveplu smerdí.

Še naprej se pride na Lukanov most, ki čez Anien ali Teveron, zalo bistro reko, pelje. Poleg mosta stoji na levi strani reke krasen spominek ali grob Plaucjeve rodovine. Prav vesel sim bil, de sim ta spominek vidil, ker se je nekdo Plaucjeviga rodú tudi v naši Ilirii dobro ponesel, kakor napis pravi: „Marcus. Plautius. Marci. Filius. Auli. Nepos. Silvanus. Consul. VII. Vir. Epulonum. Huic. Senatus. Triumphalia. Ornamenta. Decrevit. Ob. Res. In. Illyrico. Bene. Gestas. Lartia. Gnei. Filia. Uxor. Aulus. Plautius. Marci Filius. Urgulanius. Vixit. Annos. . . IX.“

Plauci Silvan je bil konsul v letu v Rimu 751; most pa je sozidal kakih sto let poprej Marko Plauci Lukán, po kteriga iménu ga še zmiram kličejo.

Nekoliko naprej, ne dalječ od ceste, so na desni v lepi rodovitni ravnini strašne podertine sloveče Hadrianove pristave (Villa Hadriani). Hadrian je bil vse dežele svojiga cesarstva obhodil, in kar je tu in tam lepiga vidil, je hotel v ti lepi prijazni dolini vkup